

GORIŠKI LIST

LETO II. - ŠTEV. 1.

GORICA 3. JANUARJA 1945.

CENA 1 LIRA

„Goriški list“ izide vsako sredo in soboto zjutraj. - Uprava in uredništvo v Gorici, Corso Verdi 47. Tel. štev. 292 - Oglesi se zaračunavajo po ceniku

Spedizione in abbonamento postale 2° gruppo
Poština plačana v gotovini

Celoletna naročnina: 104.— lire, polletna 54.— lir. Plačati v naprej. Cena izvodu v Ljubljani: 1.50 lire. — Račun pri Cassa di Risparmio Gorica

Drugi letnik

Ko se prične novo leto, vsak časnik doda letnici svoje. Izhajanja še eno številko in tako tudi naš „Goriški list“ s ponosom stopa v drugi letnik svoj ga izhajanja. Nimamo sicer še vsega leta izhajanja za seboj, ker smo lani pričeli izhajati meseca maja, toda splošnega občaja se držimo tudi mi in zato trdimo, da izhajamo že drugo leto. Pri tem se moramo kar nasmehnuti, ko so nam lani spomladi razni črnogledneži, še bolj pa naši odkriti nasprotniki, odkrito napovedali: „Tri, štiri številke „Goriškega lista“ bodo izšli, potem bo listič nehal“. Toda naš niso poznali in niso vedeli, s kakšno krepko voljo smo šli na delo, že naprej odločeni, da se obdržimo in da se med primorskim ljudstvom krepko uveljavimo. To se nam je v polni meri posrečilo in ako bi sedaj utegnili listati po sedemdesetih številkah našega lista, bi mogli kar naštevati, kako ogromno delo smo storili na tej zemlji za poživitev narodne zavesti, za dvig slovenske samozavesti, za ozdravljenje moralnih in političnih pojmov med našim ljudstvom, pa tudi za njegov kulturo in gospodarski napredek. Mnogo smo storili, da je bilo ljudstvo zmerom v vseh dogodkih in razmerah vedno in o pravem času poučeno. Naše slovensko ljudstvo je to razumelo, kar dokazuje vedno veliko navdušenje, s katerim pozdravlja izid vsake naše nove številke in kadar imamo zaradi tega ali onega vzroka kako zamudo, naši čitatelji že nestrno izprašujejo po našem listu. Toda do sedaj smo svoje obveznosti do čitateljev vselej vedno izpolnili in upamo, da jih bomo tudi vedno v bodoče.

Že v začetku pa tudi pozneje smo se morali vedno boriti z mnogimi ovirami. Pred vsem smo vzbudili silen odpor naših političnih nasprotnikov. Žal je mnogo vasi na Goriškem, kamor naš list ne sme. Zakaj rdeči „osvoboditelji“ so javno povedali, da je na smrt obsojen sleherni, kdor bi bral „Goriški list“. Kljub tej smrtni grožnji pa je ni goriške vasi, kamor ne bi prodali, čeprav neredno. Tam kjer vladajo rdeči banditi, tudi tam ljudje hrepene po našem listu in ako se jim posreči, da ga prinesejo iz drugih krajev skritega, si ga zaupni sosedi med seboj izposojajo ali pa ga berejo v družbi, seveda ne tako, da bi za to zvedel kak komisar ali kak terenc. Celo več! Naš list je postal potreben celo komisarjem in terencem, ki ga prebirajo in vemo za primere, da so razni komunistični govorniki na komunističnih „mitingih“ prebirali in sproti ponarejali trditve našega lista, samo, da bi ovrgli splošno ljudsko mnenje, ki ga je med ljudstvom vzbudilo naše pisanje. Tudi za naš list veča glede tega pregovor: „Dosti sovražnikov, dosti časti!“

Tudi v n. komunističnih vrstah imamo dosti nasprotnikov. Predvsem seveda v vrstah naših narodnih nasprotnikov, ki jim je sleherni pojav sloven-

OGROMNE IZGUBE ANGLEŠKIH OKLEPNIKOV

BITKE MED MAASO IN MOSELO - TEŽIŠČE ZIMSKE BITKE MED ROCHEFORTOM IN BASTOGNE - POLOŽAJ PRI BUDIMPEŠTI NEIZPREMENJEN - NEMŠKE PODMORNICE SO POTOPILE ZA 25.600 BRT LADIJ - ODBITI SOVRAŽNI NAPADI NA SLOVAŠKI MEJI

Iz zadnjih poročil nemškega vrhovnega poveljstva posnemamo nekatere podatke:

Med rekama Maaso in Moselo sta obe bojujoči se sili dovedli toliko močnih okrepitev, da moremo reči, da je polovica vseh čet zaposlenih na zahodni fronti udeležena v te bitki. Amerikanci so ponovno poizkušali napasti z močnimi oklepniškimi skupinami nemške čete južno in zahodno Bastogne, kar pa je bilo brezuspešno. Preizkušene nemške čete so med bobnečo bitko razbile 121 oklepnikov in oklepniških izvidnikov. Pri tem pa so uničili številne sovražne premikalne čete.

Težišče boja je sedaj med krajema Bastogne in Rocheford. Tu je poizkušal sovražnik zadeti južni del nemškega napadalnega klina.

V Alzaciji in Lotaringiji se nemške čete napadle ameriško fronto, s katere je morala zaradi napadov na severozahodu oditi večina ameriških sil. Severozahodno Bitcha je prišlo do spopada med obojnimi prednjimi stražami na široki fronti, nakar je bila prvotna fronta zopet vzpostavljena.

Nemški letalci so učinkovito napadali premikajoče se pomožne čete v severni Franciji in Belgiji. Mesti Lüttich in Antwerpen pa sta trajno pod nemškim daljnometnim ognjem.

V srednji Italiji so bili odbiti sovražni napadali poizkusi v gorah južno Imole in v Romagnu. Močan nemški ogenj je zelo oviral premikanje in zbitanje Angležev. Na ligurski obali južno Masse, so sovražniki s šibkimi silami poizkušali izkrcati se, toda to

so Nemci preprečili. Sovražnik je moral pustiti mnogo mrtvih in mnogo ujetih.

Boljševiki so na Madžarskem napadali na vsej črti med Dravo in slovaško mejo, kakor tudi pred Budimpešto. Glavno ognjišče bojov zadnjih dni je bilo v gornjem slovaškem obmejnem ozemlju med rekama Oršavo in Ipavo. Okoli Blatnega jezera pa sploh izvajajo boljševiki brezmiselne in breznačrtne napade, ki so vedno brezuspešni.

V Kurlandiji se nemške čete srdito bore severozahodno Doblina, kjer je sovražnik zopet začel napadati. Med srditimi boji so nemške divizije razbile poizkuse boljševikov, ki so se po besnem ognju hoteli priboriti predor.

Nemške čete v Kurlandiji vodi Generaloberst Schörner, ki je zbral poleg nemških oddelkov tudi latvijske prostovoljce in ki se odločno brani s pomočjo nemških letalcev proti 46 napadanim sovjetskimi divizijam in 22 oklepniškimi sku-

pinam. Po zaslugi nemškega vojaškega vodstva in nemških čet je fronta v Latviji z malimi izjemami ostala neizpremenjena. V zadnjih desetih dnevih so Nemci uničili 513 boljševiških oklepnikov ter zaplenili 79 topov in 267 strojnih pušk. Krvave izgube sovražnika so nenavadno visoke. Profizračno obrambno topništvo je sestrelilo 112 sovjetskih letal nadaljnih 145 letal pa so sestrelili nemški letalski lovci.

Ameriške teroristične letalske jate so napadle najprej zahodno in južno zahodno nemško ozemlje predvsem mesta Kassel, Kaiserslautern, Köln, Hannover Oberhausen in druga mesta. Med obrambnim ognjem je bilo zbitih 75 angloameriških letal, po večini štirimotornih bombnikov.

Nemške pomornice nadaljujejo s svojo borbenostjo. V morjih okrog Anglije so potopile 6 ladij s 25.600 BRT, med temi tudi neki tovorni parnik, natovorjen s strelivom.

vojna nehala predno odpade je-sensko listje in vedno so napovedovali datum. Ustanovljni so bili celo odbori, ki naj bi uredili živilsko oskrbovanje po morebitnem propadu Evrope.

Nadalje je Hitler povdarjal naslednje točke, da nemški narod ni samo soodločujoč, temveč najbolj odločilen činitelj v evropski zgodovini. Narodno-socialistična država, o kateri je svetle slabo informiran, ker ga informira judovska časnikarska propaganda, je storila toliko, da so ljudstva okrog nas ostala in tudi morajo ostati.

Hitler je dalje obračunal s salsionskimi politikami, ki računajo s kakim državnim udarom, ki v Nemčiji ni več mogoč.

Nadalje je še povdaril, da se Nemci borijo za ohranitev dvatisočletne nemške kulture. Milijoni vojakov, milijoni delavcev, delavk, žena, da celo otrok se bore, da zrastejo nemška mesta kakor feniks iz pepela in ta obnova bo trajala le malo let.

Povdaril je, da nabrže ni nobenega človeka nikjer na svetu, ki pozna svojo domovino tako dobro kakor on. Vsa mesta in vse vasi, ki so sedaj razrušene bodo ponovno zgrajene.

Končno je Hitler obračunal z izdajstvom kraljevske Italije, Finske Romunije, Bolgarije in Madžarske. Napovedal je zgradnjo nove ljudske države v Nemčiji in pohod novih nemških divizij, zbranih iz ljudskih plasti ter izrazil svojo trdno voljo za zgradnjo veliko nemške države: ura bo prišla, ko se bo zmaga nagnila k onemu, ki jo je najbolj vreden.

Državljanke zmede v Atenah

Iz Aten, grškega glavnega mesta, poročajo, da tam še vedno trajajo srditi boji. Čete angleškega generala Scobieja so dosedaj zajele okoli 7500 pristašev grškega uporniškega gibanja Elasa. Kakor poroča angleška agencija Reuter, je sedaj ves južnovzhodni del Aten s stadionom vred očiščen, z izjemo posameznih zabarikadiranih ostrostrelcev.

Po večurnem posvetovanju s Churchillom se je kralj Jurij le odločil, da je pristal, naj se atenski nadškof Damaskinos imenuje za regenta Grčije ki bo pač poskušal s nekakšnim premirjem med oboroženimi grškimi strankami. Hkrati pa je odstopil dosedanji grški ministrski predsednik Panpadreu.

Nevoletni nagovor voditelja Nemčije

Vodja nemške države je imel v noči na Novo leto daljši nagovor, ki so ga prenašale vse nemške in srednjeevropske postaje. Iz tega govora posnemamo glavne misli.

Hitler je pred vsem povdarjal, da je razvoj časa sedaj zahteval več od njega, kakor samo govore. Pred vsem so bili to dogodki 20. julija, ki so poostriili pozornost in delavno moč voditelja samo eni nalogi, za katero se bori že dolgo let, namreč usodni borbi nemškega naroda. Ako so nasprotniki poprej prerokovali

nemško propast leto za letom, so še posebno upali na leto 1944. Še nikdar se jim ni zdela zmaga tako blizu kakor meseca avgusta. Kljub temu, da do te katastrofe ni prišlo, je to zasluga poleg žrtev, borb in dela, tudi zasluga vseh njegovih sonarodnjakov v domovini in na frontah in pa tudi njegovega lastnega dela ter lastne udeležbe.

Hitler je nato nadaljeval z obračunom proti judovski zaroti. Mednarodno judovstvo živi le od upanja in od prerokovanj. Vedno ti judje prerokujejo, da se bo

skega kulturnega življenja na Goriškem trn v peti. S temi nasprotniki se ne bomo dalje bavili, ugotavljamo samo eno, da vseh 25 let molka in zatiranja slovenske besede med goriškimi Slovenci ni moglo zatreti med našimi ljudmi želje po slovenski tiskani besedi, kar dokazuje ravno sorazmerno velika naklada ter razširjenost našega lista. Če upoštevamo vsa preganjanja, ki jih je naš list, od urednikov pa tja do zadnjega prodajalca in deavca v času svojega izhajanja že doživel, vse prometne ovire političnega ali drugega vzroka, moremo biti na število izvodov vsake posamezne številke našega lista kar ponosni. Vemo za prodajalnice v srcu

Gorice, ki prodajo našega lista več kakor vsakega drugega in kar razveseljivo je po izidu našega lista gledati, kako zavedni Slovenci prihajajo trumoma v prodajalnice in naš list kar na cesti prebirajo.

Boriti smo se morali tudi z birokrati-zmom in smo tudi tu izvojevali marsikatero hudo bitko zoper ovire, ki so se zdele skoraj nepremagljive. Na čast tukajšnjim nemškim oblastem pa moramo priznati, ne samo da nas niso ovirale pri izhajanju, temveč nam pogosto tudi pomagale odstranjevati polena, ki so nam jih drugi metali pod noge.

Najhujše ovire, proti katerim smo včasih skoraj brez moči, pa so tehničnega značaja. Go-

rica nima trenutno nobene moderno urejene tiskarne in naš list se stavi na dveh zastarelih „lynotipih“, ki pogostokrat odpovesta. Pogosto se mora večina lista postaviti kar na roko, kot v starih časih Bleiweisove „Novice“, stavci so pogosto ljudje druge narodnosti, ki ne razumejo jezika, pogosto odpovesta zaradi vojnih razmer elektrika in plin, ki sta za izhajanje in za tisk lista neobhodno potrebna, vse to so ovire, ki bi zagrenile delo tistim časnikarjem, ki morda kje drugje delajo za denar, ne pa nam, ki smo vložili v svoje časnikarsko delo tudi dober kos idealizma in trdne volje pomagati slovenskemu izmučenemu ljudstvu na Goriškem in vsem

Primorskem k lepši bodočnosti, k večji izobrazbi in k popolni narodni zavesti.

Našo voljo in naše cilje odobrava vsa slovenska poštena javnost, saj je ni nobene naše številke, ki je ne bi recimo citirali ljubljanski dnevnik ali tednik. Tudi to priznanje ostalega dela slovenskega naroda nam še veča voljo do nadaljnega dela.

S to voljo stopamo v drugi letnik in obljublamo način čitateljem, da nas neštete ovire, ki se bodo seveda še nadaljevale ne bodo premaknile od naše začetne poti. Naš list pa bomo še izpopolnili, ga napravili še bolj odločnega, kakor je bil do sedaj.

C. K.

Zapiski

Proti Angležem in proti Nemcem

Komunistični radio „Svobodna Belgija“ je pošiljal ob začetku nove nemške ofenzive v Ardenih pozive vsem Belgijcem, naj se z orožjem v roki organizirajo v osvobodilne čete na boj proti bližajočim se Nemcem in proti Angloamerikancem.

Vojna bo še zelo dolga

Zaradi nove nemške ofenzive se je angleška vlada odločila, da pokliče na bojišče četr milijona novih vojakov. Te vojake bodo vzeli v prvi vrsti iz delavstva vojne industrije, ki je baje uspela pokriti najbolj pereče potrebe, tako da oddanega delavstva ne bo pogrešala. V drugi vrsti pa so obširne premestitve v vojski sami. Iz manj važnih oddelkov vojske, kakor je n. pr. protiletalska obramba, sanitetna služba, bodo premestili odvečno moštvo na fronto. V zvezi s tem ukrepom povdarjajo v Londonu, da bo vojna še dolga in huda.

Poljaki proti »kolaboracijonizmu« s Sovjeti

„Basler Nachrichten“ piše o razočaranju poljskega naroda in pravi:

„Predvsem v poljskih krogih ne razumejo, zakaj Rusi tako slabo postopajo proti Poljski in so spravili skupaj vlado, ki ji manjka vsaka zakonitost. Ta lublinski „komite“, ne bi mogel obstajati niti 48 ur brez podpore armade in še z njo se mora boriti z velikimi težavami.“

„V področjih zasedenih od Rusov sprejema prebivalstvo redne sovjetske čete s simpatijo (to je očitno dodano samo zato, da ne bi Sovjeti spet našli razlog, da obtožijo Švico, da je „fašistična“, toda proti pripadnikom GPU kaže prebivalstvo sovražno razpoloženje in mrzi vse, ki sodelujejo s Sovjeti. Kljub opominom iz Londona so poljski rodoljubi pobili nad 50 kolaboracijonistov z Rusi.“

„Economist“ in „Pravda“

Sovjetski „Monitor“, ki v Angliji objavlja oddaje moskovske radijske postaje, prinaša članek „Pravda“ o zunanji politiki sovjetske vlade, v katerem zelo napada ugledni angleški list „Economist“, ker se je pokazal naklonjen napram Švici.

„Economist“, - piše „Pravda“ - skuša zaman zaščititi Švico, kateri je Sovjetska Zveza odbila vzpostavitev diplomatskih odnosov. Sovjetski časopis dodaja, da poleg švicarske vlade tudi „Economist“ ne računa s potrebo, da Švica prekine s svojo profašistično politiko. „Pravda“

DEJSTVA IN UGOTOVITVE

Tudi na terence je prišla ursla

Dolgi, rus i slavst Edvard Kokolj, je napisal v »Partizanski dnevnik« uvodnik z naslovom »Opomin« Takole pravi:

»Neki kmet iz Vipavske doline je bil silno vnet sodelavec OF. Mnogo je storil za naše narodno osvobodilno gibanje: delal je na vseh koncih in krajih, povsod je mnogo žrtvoval: dal je veliko vsoto posojila, mnogo hrane in celo obleke. Kdorkoli ga je poznal, vsakdo je dejal: ta je pravi narodnjak, ta da vse za svobodo, vse za OF in tudi življenje, če je potrebno. In kot tak je tudi slovel. A ker je bil zdrav, čvrst in pravih let za vojsko, v naši armadi pa večja potreba po ljudeh kot na terenu, so ga naše oblasti poklicale pod orožje. Tedaj je ta človek dejal: A, mene boste mobilizirali? Mene? — Ni treba k temu nobenega pojasnila, le to: ta človek je bil »zvest« toliko časa, dokler ni bilo treba prijeti puške v roke. Ko pa je bilo potreba storiti največje dejanje, iti v boj, tedaj se je ustrašil.«

Da je ta primer prišel v uvodnik dokazuje, da je podobnih terencev veliko. »Slovenski dom« nam poroča iz Dolenjske, da je tam vse polno takih primerov. Terenci se upirajo iti v vojsko. Zaradi hudih udarcev, ki jih je doživelo partizanstvo primanjkuje borcev, zato je bilo izdano navodilo, da se zmanjša politični in upravni aparat in da vse ostale sile gredo v kader.

zaključuje, da v času, ko besni »osvobodilna borba«, ni važno vprašanje vzpostavitev diplomatskih odnosov z državo, ki se je pokazala sovražno napram eni zavezniških sil in je na ta način podaljšala profašistično politiko. - To vest je švicarsko časopisje prineslo brez pripomb.

Usoda stotisoč partizanov

Kakor poroča Radio Svobodna Jugoslavija, je prinesel švicarski časopis „Bund“ članek o težkem položaju italijanskih partizanov v severni Italiji. Med drugim pravi sledeče: Na zgodovinskem obzorju se je pokazala velika tragedija stotisoč partizanov severne Italije, ki so prepuščeni mrazu in stradanju. Brez orožja so prepuščeni na milost in nemilost oku-

V zvezi s tem je Centralni Komitet komunistične Partije sklenil, da združi manjše okraje in okrožja v večje ter tako znatno zmanjša terenska organizacija. (Prim.: Brošura »O organizacijskih in kadrovskih vprašanjih naše Partije«, oktober 1944.)

Ilija Ehrenburg

Naši komunistični banditi delajo med našim nepoučenim in deloma zapeljanim ljudstvom veliko propagando z imenom Ilije Ehrenburgom, »slavnim« in »ruskim« pisateljem. Tudi na Primorskem, zlasti na Goriškem, po Brdih, po Vipavski dolini, po Kanalskem in Tolminskem, povsod je raztresenih nešteto letakov, ki navajajo cele Ehrenburgove članke, citate, napovedi, obljube... Zato si moramo tega glasnika boljševizma nekoliko pobližje ogledati.

Ilija Ehrenburg nikakor ni slaven, temveč proslul, slabo znan pisatelj, ruski pisatelj pa je samo v toliko, ker piše slučajno v ruskem in to v slabem ruskem jeziku, kar ve tudi evropska literarna kritika, kar je pač umljivo, ker je Ehrenburg čistokrven žid in je izšel iz čistih krogov, ki so nekoč trgovsko in gospodarsko izsevali veliki ruski narod, sedaj pa so kot boljševiki zagospodarili nad njim, jutri hočejo pa zagospodariti še nad drugimi evropskimi narodi. Zdravi narodi se temu poskusu upirajo in se upirajo tudi sedaj blagodonočim, prijateljsko-hinavskim besedam glasnika boljševiške krvočnosti Ilije Ehrenburga.

patorskih oblasti, ki podvzemajo proti njim kazenske ekspedicije Tragedija partizanov se je pojavila pred nekaj dnevi, ko je general Aleksander objavil, da je treba partizanske odrede demobilizirati, da naj skrijejo orožje in strelivo in da naj ne pričakujejo zavezniške pomoči tekom zime. »Partizani ne morejo položiti orožja«, piše poveljnik partizanskega odreda v časopisu „Italia libera“, »Oni lahko samo umro, toda mi zahtevamo, da padejo borci v boju in ne da umirajo zaradi mraza in onemoglosti. Naša stvar se tiče vsakega Italijana. Svobodni Italijani nas ne bodo zapustili“. Poziv za pomoč je globoko odjeknil v Rimu, Neaplju, Palermu in drugih mestih. Delavci v Ternu so se odrekli v korist partizanom delu svoje že

Ilija Ehrenburg spada v tisto vrsto »ruskih« pisateljev, ki so po boljševiški revoluciji zaslužili svoj čas ter pričeli pisati romane, povesti in članke v boljševiškem smislu. Razni simpatizerji so Ehrenburga po vsej Evropi razkričali kot »modernega« ruskega pisatelja, ker jim je ugajal njegov nesramen cinizem, zanikovanje vseh moralnih načel in poveljevanje sovjetskih političnih junakov, to se pravi podtalnih revolucionarjev. Boljševiški simpatizerji so že preskrbeli, da so se nekatera dela Ilije Ehrenburga prevdela celo v slovensčini. Sličen večnemu Ahasverju je Ehrenburg prepotoval skoraj vso Evropo, se udeležil seveda tudi španske državljanske vojne, ne kot vojak, zakaj kot žid je za to seveda nesposoben, temveč kot opazovalec, to se pravi kot sovjetski propagandist. Posebno pa so se mu zamerali Danci in Čehi, ki jih je v svojih člankih strašno napadal. Ta dva zrela naroda namreč nista bila voljna kar tako prevajati Ehrenburgovih spisov in sta doživela zato nemilost v Ehrenburgovih očeh. Ehrenburgu, čeprav je boljševik, je namreč mnogo za mastne honorarje, saj je svoje pisateljsko delo organiziral popolnoma na kapitalistični način.

Že dolgo vrsto let je Ehrenburg nekak Stalinov osebni žurnalist in ker je Stalin le malo izobražen, daje idejne pobude Stalinu prav le Ehrenburg, ki mu piše tudi govore.

Med tem ko je l. 1941., ko Sovjetska Zveza ni bila v vojni, Ehrenburg javno zasramoval Jugoslovane in njihovo vojsko z Nemci in Italijani, enako, kakor je prej zasmehoval Čehi in Danci, Norvežane in Poljake, pa je po izbruhu

vojne z Nemčijo ta žid naenkrat odkril, da je Slovant Skupno z boljševikom Aleksijem Tolstojem, nevrednim vnukom Leva N. Tolstoja, pričel izdajati vseslovenske proglase in klicati Jugoslovane, Čehi in Poljake na krvavi odpor proti Nemcem. Idejni krivec stotisočev nedolžnih žrtev na Balkanskem polotoku in na Poljskem je Ilija Ehrenburg. Za glavno Dansko mesto Kopenhagen pa je že kar napovedal, da ga bodo sovjetski tanki s prebivalstvom vred pošteptali v prah. Ta je tudi fisti, ki je napovedoval popolno uničenje in iztrebljenje baltskih narodov in pa Romunov.

Na tega sovražnika vseh malih evropskih narodov, na tega glasnika boljševiške krvočnosti in krvičelnosti se torej sklicujejo slovenski boljševiški banditi, popolnoma po načelu, da »gluha vkup štrihla«. Slovenski narod ve, da ako bi zmagal Ehrenburg s svojimi načrti, nas Slovencev kmalu ne bi bilo več!

R. O. F.

Letake z naslovom »Bodimo budni« so partizani in terenci ondan razstrosili po Tolminskem. V njih napovedujejo, da se je ustanovila nova stranka na Tolminskem pod vodstvom domačina Slavka Tuta Komunisti se zelo razburjajo, ker se ta SNAPRA (Slovenski antipartijska reformna akcija) ali bolj na kratko povedano ROF, kar pomeni reformirano osvobodilno fronto, veže celo z domobranci, da bi na ta način uspešneje razkrojila OF.

Komunisti se v letaku divje jezijo in izražajo strah, da se ne bi ROF vrnila v OF, jo razdelila v partije in protipartije in s tem popolnoma razbila tisto osvobodilno fronto. »ki je po poti poštenja in narodnega ponosa privedla naše ljudstvo pred vrata svobode«. Gesla te ROF, kot jih tovariši navajajo v svojih letakih, so: Naj se pobije vse komuniste in vse partije v NOV in POJ, naj se med komunistični borci vsrtvari zmeđa, naj se vjame na svoje limanice vse ljudi, ki niso dovolj preizkušeni, računajoč na labkovernost rdečih odbornikov, naj se tajno vsrtvari nekaka opozicija v OF.

ROF pa v svojih letakih poziva vse tiste, ki se bore v OF, naj pobijejo komandante, svetuje ljudem, naj likvidirajo funkcionarje ter naj zavijejo vrat zavednim aktivistkam (po naše terenkam. Op. ur.)

(Po »Tolminskem glasu«)

Dr. Joža Lovrenčič:

ZGODOVINA SLOVENSKE BESEDE V POSOČJU

Kmetovski stan

Stan kmeta vreden je časti, za nas kmet trudi se. Kdor kmeta stan zasramoti, sam malovreden je.

Še pred ko sonce gori gre, že dela kmet terdo in stri, kar vsakemu k pridu je, veselje mu je to.

V obraza potu kmet dobi svoj živež ino da tud mestam ljubi kruh, scer bi povsod le lakot bla.

De vreden je, naj vsak spozna, stan kmetov vse časti! Kdo ve, kej bi dežela bla, de kmet nje ne redi?

Te »Pesmi za kmete in mlade ljudi« je spet izdal 1838 pri Paternolliju, in sicer močno pomnožene: zbirka je narastla od 32 na 78 strani, kar je znamenje, da so Goričani pridno sežali po njej, čeprav se avtor pritožuje, da niso našle takega odziva, kakršnega je pričakoval.

Druga Staničeva knjiga so bile »Molitve in Premišlovanja za sveto leto 1826 (50 strani), katerim je dodal »Perstavik nekterih cerkvenih in drugih pesem«, med katerimi je večina tje govih prevedenih ali takih, katere je nabral med ljudstvom in jih po svoje popravil. V ta pristanek je sprejel tudi svojo Prošnjo za dobro leto in odo Zdihovalnje ovčic po pastirju, posvečeno škofu Wallandu. — Naj bolj zanimiva izmed vseh pesmi je pač »Mati božja v časti«, ki je prevod iz Wilhelma Schlegla:

Ponižno angeli te vsi častijo, v molitvi sveti pred teboj stoji, nebes Kraljica, tvojo čast gore vse zvezde, ki na nebu se buščijo. Nebes lepote v tebi se svetijo, narlepši čez vse stvarjene žene! Otroko mogočni ti v naročji je, stri smrti smrt, vsi v njem nebo vdobijo.

Divica, hči od tvojiga Sinu!

Telo je tvoje h svetimu blo zbrano, v katirim je dopadlo bit Bogu.

Z življenjem tvojem je življenje dano; zveličanje perkaže se svetu, tvoj Sin nam je ozdravil smertno rano.

V tej pesmi, ki je časovno drugi slovenski sonet, ker je Koseski že 1818 napisal svojo »Potražbo« — vidimo, da je Stanič obvladal tudi težke pesniške oblike in jezik ter da bi bili tudi drugi prevodi lahko boljši, ako jih ne bi v hitrici pisal in kar nekako iz rokava stresal. Saj je prevdel večino Pesmi za kmete in mlade ljudi v dveh, treh dneh, kot sem mogel ugotoviti po časih v njegovem rokopisu. — Kakor Pesmi za kmete, tako je izdal 1838 zopet še »Drugi perstavik starih ino novih cerkvenih ino drugih pesem«, katere je »zbiral, iz njemškiga prestavljala ino skladal«. Ta zbirka je zanimiva, ker je v njej več narodnih nabožnih pesmi, katere je Stanič zapisoval in jih potem popravljene pričel. Zgodovinsko pomembna je »Pesem od S. Gorske Marije«, ki je nastala ob obnovitvi svetogorske božje poti leta 1793. V tej pesmi bremo med drugim:

(Dulj)

VESTI IZ GORICE IN DEŽELE

† Profesor Joško Bratuž

Umril je mož!
Kdo tak je še med nami?
S. Gregorčič.

Gorica žaluje, vsa dežela žaluje. Izgubili smo vodilnega moža, ki je bil vsem svetel vzgled delavnosti, plemenitosti, požrtvovalnosti. Umril je Joško Bratuž, neumorni vzgojitelj slovenske mladine, naš odlični prosvetni delavec in glasbenik, naš pevec, slavček, umetnik. Črna vest o njegovi smrti je odjeknila v mestu in v podeželju. Vse je pretresla, mnogim so se orosile oči, mnogi so bridko zahteli. Izguba je težka, nenadomesljiva. Srce drhti in z muko išče besede, s katerimi bi doslojno in primerno počastili pokojnega in izrazile globoko bol.

Joško Bratuž je bil edinstvena osebnost v slovenskih vrstah. Po postavi bolj neznan, je bil po značaju in delu velikan, mož, ki so ga spoštovali in ljubili vsi. Blag, ljubezniv in nesebičen je bil vedno pripravljen priskočiti svojemu bližnjemu na pomoč. Neugnan delavec ni nikoli prizanašal samemu sebi, ko je hotel izvesti nalogo, ki si jih je zadal. Kot vzgojitelj, profesor, povodja in pevec se je žrtvoval in izčrpaval do poslednjih življenjskih sil; dal se je vsega, svoje srce in zaklad uma. Zato so ga njegovi učenci občudovali z vdano ljubeznijo, njegovi pevci pa oboževali. V vsem svojem poklicnem delu je zahteval disciplino, je bil strog, toda najbolj strog je bil nasproti sebi. Pri vsem svojem ogromnem delu je bil vedno skromen in tih. Nikoli in nikjer ni silil v ospredje. Marljiv kot mravlja se je trudil in pehal z ljubeznivim nasmehom na obrazu in ni nikoli zahteval časti in priznanja. Zato je bil velik in je prednjačil med vsemi.

Kot človek je bil iskren, odkrit mehka lirična narava. Groba, sarkavska beseda ni nikoli prišla iz njegovih ust, zle misli ni bilo v njem. Če je le mogel, je delil dobroto in usluge. Ker je bil revež in ubog vse življenje je osrečeval svojo okolico in vso slovensko družino s svojim nebeškim glasom. Bil pa je vsem zelo gostoljuben in ni skopalil z materialnimi dobrinami, če je le mogel. Ta dobrodušnost, ki je začela iz vsega njegovega značaja, ga ni zapeljala, da bi bil priiskalno uslužen na levo in desno. Nel bil je odločen mož, jasni načel, vseskozi izklesan.

Neusahljiv vzornik pa je bil pokojni Joško nam vsem po svoji globoki vernosti, po svojem krščanskem življenju in udeleževanju. Ne bomo se spuščali v podrobnosti in opisovali, kako je bila hiša božja njegov drugi dom, kamor je hodil rano v jutru k sv. maši, kjer je vsak dan večkrat obiskal Najsvetejše, kjer je zelo pogosto stopil k mizi Gospodovi, kjer je neumorno in tako lepo prepeval v čast božjo, kjer je opravil razne pobožnosti. Naj zadosluje, če zapišemo: živel je v Bogu.

Joško Bratuž je odšel od nas, njegov spomin pa bo živel med nami in njegovo ime bo ostalo z zlatimi črkami zapisano v povestnici goriških Slovencev.

Pogreb Joška Bratuža

Pogreb pokojnega Joškota Bratuža se je vršil v torek ob osmi in pol. Vse dneve, kar je dragi pokojnik ležal na parah v svojem stanovanju v ulici Belinzona, so ga prišle kropit izredne množice ljudstva iz mesta in dežele. Na dan pogreba so kljub zgodnji uri dvorišče hiše in sosednjo ulico napolnile množice. Iz hiše žalosti do cerkve sv. Ignacija na Travniku so pokojnika nosili njegovi mladi prijatelji. Pred odhodom z doma mu je pomnoženi slovenski cerkveni zbor zapeli dve pretresljivi žalostinki. Pri maši zadušnici na Travniku, ki jo je daroval župnik msgr. Piciulin, je tudi pel cerkveni zbor. Po slovesnih cerkvenih obredih se je razvil nepregledni sprevod po mestnih ulicah proti Tržaški cesti, ki pelje na pokopališče.

Tudi v pogrebnem sprevodu je bilo ljudstva, kakor ga Gorica že leta ni videla. Med pogrebci smo opazili zastopnika nadškofa Margottija, ravnatelja centralnega bogoslovja, podžupana dr. Tonkija, referenta za slovenske zadeve na goriški prefekturi dr. Vogrča, msgr. Brumata in še razne druge cerkvene in svetne odličnike. Pred pogrebnim vozom so nosili številne vence. Ob straneh se je številno občinstvo v zadnjem pozdravu poslovilo od dragega pokojnika. Na križišču ob začetku Tržaške ceste so mu slovenski pevci zapeli v

slovo še žalostinko. Na pokopališču, kjer so se zbrali najožji prijatelji in pevci smo ga med petjem in poslovenilimi prijateljevim besedami položili k zadnjemu počitku.

V spomin prof. Jošku Bratužu

*Joško, bita Tebi lastna
čednost je ponižnost,
zodnjapol zato Ti častna
je postala pred ljudmi*

*Dolga vrsta Te spremljale
raznih so stanov oseb
in ljubezen ti skazale
prihitevše na pogreb.*

*Mlito pesmi nam donele
pristne so otožnice
in po tlece so sotzele
vročih solz sožalnice.*

*K Bogu so molitve tih
dvigale se iz srca
ki je vanje upletlo vzdih
prebostnega gorja.*

*Staro telo Ti odvezlo
težki zadnji je izdih,
novo v grob le je sprejelo,
kjer počivat bodeš tih.*

*Duša Tvoja v raju vžgem
naj prepeva z angeli
in v objemu božjem, srečnem
naj se s svojci veseli.*

IZ GORICE

TATVINE LESA PRI ZAKLONIŠČU. Ker se ponavljajo tatvine lesa pri javnih zakloniščih, ki so bila zgrajena za zaščito prep drobcu bomb in pred strojničnim obstreljevanjem, poziva protiletalska zaščita javnost, da sodeluje z oblastmi, da se zatre to zločinstvo, ki nimamo zanj dovolj besedi, da bi ga primerno ožigosali.

POPRAVEK. V našem zadnjem poročilu o slikarski razstavi na na Korzu Muti smo po pomoti med italijanskimi slikarji navedli tudi ime razstavljalčevega slikarja Kocijančiča, kakor pa smo zve-

deli, je slikar Kocijančič Slovenec, po rodu iz ugledne slovenske goriške družine ter s tem svojo pomoto rade volje popravljamo.

SMRTNA KOSA. V Gorici je umrl znani trafikant g. Marc iz Semeniške ulice, vipavski rojak. Prizadeti družini naše sožalje!

POROKA. V Ljubljani sta se pred Novim letom vzela gđc. Danica Uraničeva, dipl. phil. in g. prof. Karel Rakovec, profesor na goriški slovenski gimnaziji ter naš odlični sotrudnik. Mladi zakonski dvojici želimo v zakonskem pristanu vso srečo!

10 ZAPOVEDI za obiskovalce javnih zaklonišč

1. Ostani miren in discipliniran!
2. Vsakdo naj pomaga bližnjemu!
3. Ne kadi, ker je strogo prepovedano.
4. Bodi obziren do mater in otrok, do starih in bolnih.
5. Prepovedano je jemati živali v zaklonišče.
6. Otroške vozičke je treba pustiti pred zakloniščem.
7. Vsakdo naj si pripravi žepno svetiljko!
8. Ne pozabi vzeti s seboj za zaklonišče pripravljenega zavojca.
9. Brezpogojno morate poslušati starešine zaklonišča. Kdor se jim bo upiral, bo odstranjen iz zaklonišča, odnosno kaznovan.
10. Pravilno vedenje vsakega posameznika varuje skupnost pred škodo.

DOPISI

Vipava

Parlitzanska propaganda je zopet za eno laž bogatejša. Pravili so nam, da bodo v treh dneh Furlanijo in Vipavsko dolino založili s samo belo moko. Seveda med poljo bodo osvobodili ljudi Gorico, pa saj je že itak njihova, ker je Nemcev vsak dan manj. Zgodilo se je drugače. Parlitzani so morali bežati kol zajci in Vipavsko dolino ima v oblasti popolnoma nemška voj-

ska in domobranci. Ljudstvo je vse začudeno gledalo, odkod toliko vajakov, ko so jim vedno pravili, da jih ni več nikjer. Nekaj dni poprej so nam napovedali prihod lovarišev Wilfana in Bevka. Zastonj smo jih čakali.

Iz Levpe

Kam so ti nekdanji božični dnevi prešli, dnevi sreče in miru? Kaj smo zagrešili, da iz obraza bratov ne bereš več tiste sreče in radosti v praznovanju prelepega krščanskega dne, ki so nam v izmenjavi prirsčnih voščil gasili celoletne težave?

Vsako srečanje je bilo sreča in izraz globoke medsebojne ljubezni in pričakovanega Odršenika sveta, ki smo jo verno gojili v naših srcih.

Če sta letos vso to srečo odvzeli bridkost in gorje, je tega kriv brezbožni komunizem, ki ga med nami sejejo pohlepni delomrzneži, pripadniki hinavske OF. Kot nositelj božičnega miru, je letos obiskal naše preplašene družine Vrhovčev Franc, ropar imetja in ljudi ter nam voščil vesele praznike s surovo pretvezo in vpitjem. „Kje je mož, sin ali brat, mobilizacija, sedaj morajo vsi v NOV, vsi si morajo priboriti odlikovanja kakor jaz!“ in kazal na jopiču obešeno kolajno.

Vsak dobro ve, kako si je ta pohlepnež priboril odlikovanje, kolajno ki je v bivši državi razlikovala vrsto obdavčenih psov. Njegovo požrtvovanje in skrb vsega leta je bila ta, da je zgodaj vstajal, se postavil na cesti za ograjo in napadal mimogredoče ženske na poti v Gorico ter jih oropal vsega blaga. Vse pranje, vse solze in beda sestradanega prebivalstva niso od njega imele drugega odgovora kakor: „Nič okupatorju, vse za NOV“. Naropani plen pa je pospravil in potom svojih hčera prodajal po Gorici za velike denarje.

Tudi njegova hčerka Marija si je pridobila veliko spoštovanje s svojim pijanim klevetanjem po sestankih. V Kornu je rekla: „Prav lepo je potekla mobilizacija, sem gotova da je tako tudi po vseh drugih osvobojenih okrajih. Kako ne bi človek izpolnjeval dolžnosti, ker Titove zahteve morajo vsakemu segati do dnu duše.“

Mi pa rečemo, da Titove besede segajo do dna duše le njima in enakemu jima Klemenu, našemu biritcu, zato jim toplo priporočamo, naj slede zahtevam in naj gredo v grme, kjer bo pravica sama z njimi obračunala in nam dala odduška, ker mi se znamo sami mobilizirati v boj, dokler ne bo glava rdečega zmaja strta. „Tolminski glas“ pravi:

BOGOMILA

Petnajstim

V spomin

Malčki so tiho ihteli. Čutila je, kako jim bijejo mala srčeca, kako trepetajo zanj, ki jim je bila skoro dražja ko mama, ki se dostikrat ni utegnila ž njimi ukvarjati.

Ančka je vsakega prekrizala na čelo, nato še ko za pečat pritisnila nanje svoj zadnji poljub.

S težavo se je odrgala od njih, in odšla v svojo sobico, da se napravi. Za njo so zrlj prestrašeni blede obrazi njenih dragih.

V svoji sobici se je pred stiko Brezmadežne vrgla na kolena in skozi solze zajecjala v neizmerne grozi:

— Presveta Devica, v najtežji uri življenja kliče k tebi tvoj otrok. O Mari, varuj ga Ti, ne za-

pusli ga, sprejmi ga pod svoje varstvo... —

V izbi so partizani naprej izpraševali:

— Kje pa je kaplan Jože? — Slavici je bilo, kol bi ji kdo porinil nož v srce. V gulu jo je davilo, da je čez čas šele odgovorila:

— V farovžu pri gospodu dekani je, zakaj pa vprašujete? —

V.

Učiteljica Mara je bila sklonjena nad svojim delom. Na snežno belino svile pred seboj, je s čudovito roko čarala življenje: zlato pšenično klasje, med rdečimi rubini maka. Delala je marljivo, vendar ne s fisto vnemo kot pred meseci ko je delo začela.

Njeno srce je pelo takrat najlepšo pesem mladosti. Gozd nad vasjo je šepetal o njeni sreči, ko je kol v sanjah hodila ž njim mimo.

Vse je bilo njeno takrat, že srebrne zvezdice ob lihih večer-

ih. Z roko bi jih lahko dosegla, se ji je zdelo, natrgala najlepše, in jih poklonila njemu, da bi si jih pripel na srce in veselo zavriskal na vasi.

Čutila se je tako močno v svoji sreči, da se ji je zdelo nemogoče, da bi nanjo kanjla četudi samo kapljica trpljenja.

Pa prišli so v vas tuji ljudje, in začeli gospodovati, kol bi to bila od vekomaj njihova pravica. Imenovali so se brate »osvobodilce«, a so ljudstvo upregli v takšen jarem, kol jih njihova ramena niso občutila nikdar v pelindvajsetih letih tujega rostva.

Z muko v srcu je Mara pomislila na listi večer, ko je prišel Ivo po slovo.

— Mara moja edina ne jokaj — jo je mehko tolažil — grem zato, da ohranim mojo ljubezen, sveto in neomadeževano. Ljubezen do tebe Mara, ljubezen do Boga in domovine. Če ostanem mi bodo vse to vzeli, poteptali v

pran, da bi se ne upal nikoli več pred tvoje oči.

Neutolažljivo je ihtela na njegovi rami.

Gozd za hišo je ječal od njene bolešči prevzet, cvelke so se žalostno sklanjale k tlom, še zvezdice na nebu so zatemnele.

Ivo je odšel, ostala je sama s srcem, ki ga je klicalo nazaj noč in dan.

V majem gorskem selu, skoro uro nad vasjo, je morala sprejeti službo učiteljice. Učila je sicer v materinem jeziku, a otroci so jo še manj razumeli ko vsa ta leta, ko jim je morala govoriti v tujem.

Takrat so jo otroci razumeli, kajli vsaka njena beseda je bila ljubezen in dobrota, prekipevala ča iz njenega srca.

Spoštovali so jo in ljubili, zanje je bila vedno le gospodinja ne le v šoli, marveč tudi na ulici v cerkvi, kjerkoli so jo srečali. Sedaj pa je samo še »lovarišica Mara«, stroj, ki mu drugi po-

veljujejo, bilje brez srca, kajli na njegovo mesto so ji položili le svoja safanska načeta.

Dobro se tega zavedajo otroci, zato jo ne spoštujejo več, še manj ubogajo.

Mara je vse te mesece tako strašno trpela. Z vsakim dnem težje je naslopala svoj križec pot. Njena mladost je venčala, niti zasmejala se ni znala več.

Mama ji je sedela nasproti, pletla nogavice, ter jo vsa žalostna opazovala. Slutila je za vse viharje v njenem srcu, tako zelo jo je razumela, a pomagati ji ni mogla.

Tudi ona je morala svoje nezne bele čipke, zamenjati s temi grobimi nogavicami.

Se pred nedavnim je njena hiša odmevala veselega petja in smehta dekle. Tako rada so prihajala k njej v šolo, toliko lepega in koristnega so se naučila, da so v dolgih zimskih večerih, še njihove žuljave roke ustvarjale čude-
(Dalje)

„Se krha, se krha tolovajska mrha“, ma tudi vsem poštenim in vernim „se krhata prizanašanje in potrpežljivost“.

Zavedaj se trojka, da je perut antizmaja obsežna in nedosežna.

Vrtovin

Med nami je dobro znana tovarišica Jelica, katera pravi, da vse dobro pozna v okrožju OF. Večkrat se je tudi izrazila, da ima točne podatke o vsakem faranu, kateri je beli ali sploh katerekoli druge barve. V svoji domišljivosti presoja le o drugih. Zakaj ne misli o sebi in o svoji družini? V cerkev zelo rada zahaja in tam navdušeno in zaslepljeno moli za zmago komunistične družine. Ne zaveda se, da noben komunist ni bil pravi kristjan, temveč morilec duhovnikov, poštenih ljudi, ki v Boga verujejo in narod spoštujejo, kar je edino pravo na tem svetu. Čas bi že skoro bil, da bi spregledala. In ni treba, da bereš razne časopise, ker to vem, da praviš, da je sama propaganda. Želel bi, da pogledaš po svoji fari in videla boš, kako si na krivi poti, pomisli malo in nehai biti sodelavka komunizma, ki nas hoče pogubiti in rodi samo zlo in hudo.

Vipavec

Otlca

Večkrat se sliši: Ti prokleti Gorjani, ki nam pošiljate dol po Vipavski dolini vedno nove tolpe banditov! Zakaj jih podpirate? Vsem tem danes kratek, javen odgovor.

Vsa Gora je že od nekaj zelo uboga. Ljudstvo pridela le par krompirjev in fižolov, kar niti daleč ne zadostuje za nas, kaj šele za ubogo partizansko družino. Vsi Ajdovci in razni vipavski vozniki ste še do nedavna vozili gor razna živila in blago, sami se pa delate kot nedolžna jagnjeta, nam pa očitajte vso krivdo. V resnici pa leži na vas vsa teža odgovornosti, kakor tudi na vseh tistih magnatih, ki so vam blago dali in voz nakladali. Da je temu tako, koliko konj je za vas izgubljenih, vozniki? Prišla je pred prazniki k nam vojska, kateri so konji in živila prav prišli. Naj velja tudi vam, da se moramo žrtvovati. Me uboge gorjanske matere smo šle z žrtvami tudi tako daleč, da smo v svoji neizšolani glavi dobro premislile in poslale po večini vse svoje može in sinove delati v razna mesta. Kaj pa vi naštudirani magnati, ki pošiljate k nam iz Vipavske doline nalizane frkoline, radi katerih padajo strelji in gorijo domovi po Gori in Otlci. Pa prišel bo čas, ko se bodo vrnili naši može in sinovi, kot so se vračali vsako leto za praznike, ko so delali po raznih krajih. In takrat pridemo z dokazi nad vas, kateri sinovi so to bili in kdo jih je podpiral.

Planina pri Vipavi

Nekaj podatkov k dopisom v štev. 68. „Goriškega lista“.

Tik pred nočjo 19. decembra se je kar nenadoma pojavila izvidniška patrila nemške vojske v vasi Britik. Štela je le 12 do 15 mož, pod vodstvom nekega hrabrega narednika. Istočasno je bežala Bazoviška brigada tam od Erzelja skozi vas Kobali. Imela je namen prekorati reko Vipavo, kar pa ni bilo več mogoče. Prisiljeni so bili umakniti se nazaj do vasi Kobali, kjer so se pripravili za napad in začeli streljati na željo domačina mlajšega Ivana Štrancarja (Ivanovega). Kroglice so švigale, toda nekaj hrabrih borcev jim je urno odgovarjalo, nato pa so utihnil ter se približali vasi, odkjer so jih prejšnji večer napadli partizani. Žrtve napada so postali člani družine Janeza Marca v tisti vasi. Ogenj je uničil 9 poslopij. Domačini so povečini zbežali, med njimi tudi tovarišice, ki so vpile čudne vzklrike, ko so plameni uničevali njihove domove. Niso se na vprašale, ali niso tudi one sokrvice. Planinci! Imeli smo vsega dovolj, dela in jela. Zašli smo. Okrenimo svojo pot. Ognimo se prepada, ki je pred nami, da nas ne požre, da ne postanejo naši domovi same razvaline in pepel. Oznimo se v preteklost in spomnimo se dedov naših očetov, ki so nam pripravili lepo ognjišče in z vso ljubeznijo v srcu dokažimo, da smo vredni njihovih potomci.

Ajdovščina

Teden pred Božičem je zaživeva Vipavska dolina zopet novo življenje. Od vseh strani so se zgrinjale številne domobranske, srbske in nemške čete in podile pred seboj rdeče tolovaje, ki so skoraj en mesec izžemali dolino. Ko so tolovaje razgnali, so zasedle posadke vse večje kraje po Vipavski dolini.

Tudi Ajdovščina je bila deležna te sreče, da je zopet lahko sprejela v svoji sredi domobrance. Od vseh strani so hiteli ljudje k oknom in vratom in pozdravljali vrle stražarje, ki so vkorakali v trg.

„Samo da ste zopet nazaj!“ tako so se pozdravljali Ajdovci, „da bomo vsaj praznike lahko v miru obhajali. Požgana sodnija, razbita okna, izropane in prazne hiše ter hlevi vse to je pričalo o rdečem raju, ki je vladal pri nas. „Imate kakega brivca?“ „Ne! So ga odpeljali.“ „Pa krojača?“ „So ga tudi odpeljali.“ „Kje pa stanuje cerkovnik?“ „Je zbežal v Gorico.“ in tako dalje so se glasili odgovori. Pa ljudje smo kljub temu zadovoljni, samo da smo rešeni tega pekla, da smo ostali pri življenju, drugo si bomo že še pridobili.

BEVERIDGE

„Commercial Road“ je ena izmed mnogih londonskih ulic, ki vežejo središče mesta s periferijo in, ki je bilo v mirnih časih živahna prometna pot, ki se vije ob južnovzhodnem pristaniškem obrežju. Oni, ki so se pripeljali prej v angleško prestolnico s ceneni tedenski parniki, so navadno zbirali prve vtise tega svetovnega mesta iz slik, ki so se jim tukaj nudile: umazane nizke hiše iz rdečkastosive opeke, mnogi siromašni mimoidoči, prodajalne pohišstva za mornarje, predmesni kino, in vedno znova potrebni bari, pivnice in beznice, med vsem tem pa nenadoma lepo in v snagi vzdrževane hišice misijonskih postojank ali pa stanovanje kakšnega zdravnika, ki ga spoznaš po bleščečem ščitu na vratih. Kjer prebivajo tesno skupaj beda, malomeščanstvo in podružnice veletrgovin, tam vidimo tudi ljudske knjižnice, univerzitetne nastavitve, seveda ne zaradi potrebe, pač pa zaradi odstranitve čuslev, ustanov angleškega bogastva, socialnih podzglavnih blazin krepkih trgovcev gumija in človekoljubnih akademikov.

V eno takih filantropičnih ustanov, ki jo je ustanovil krščanski socialist duhovnik Barnett, pred približno šestdesetimi leti v „Toynbee Hall“, je vstopil kot podravatelj nek mlad odvetnik. Prišel je iz visokega konservativnega ozračja oksfordske univerze in je hotel spoznati ljudi praktično probleme, ki so v deželi največjih kolonialnih in kapitalističnih posesti napravile nepremostljiv prepad med revežem in bogatašem. Ta mladi sin uradnika, ki se je rodil v Bengaliji l. 1879 kot William Henry Beveridge, je napredoval na univerzi s posebnimi jurističnimi in narodno-gospodarskimi uspehi. Vladajoči krogi so računali nanj in bil je dovolj nerazsoden, da se je podal v levje žrelo, to je, da je razpravljal s prebivalci delavske četrti o skrbeh in problemih dneva, da je iz tega učil in o tem poučeval. Za Beveridge-a je bila neke vrste službena doba,

ki jo je preživel v Whitechapel. Dve leti je zbiral v „Teybee Hall-u“ izkušnje, nato pa je šel kot pisec uvodnih člankov k Konservativni „Morning Post“, bil član odbora za pobiranje brezposelnosti v Londonu in napisal tu svojo prvo temeljno knjigo o „Brezposelnosti kot industrialnem problemu“. To je bilo leta 1909. Pozneje je stopil kot uradnik v trgovsko ministrstvo in si uravnal položaj, ki si ga je pridobil uprav na službenem mestu med svetovno vojno v vojnem ministrstvu prehranjevalnem uradu, še ne 40 let star. Lloyd George je cenil njegove sposobnosti in vse njegove zasluge so bile pozneje poplačane z odlikovanjem. Z zmožnostmi visoke izobrazbe, s socialnim zanimanjem in z organizatorsko nadarjenostjo, je stal po vojni na križpolju svojega življenja: ali politik ali znanstvenik.

Izbral si je drugo pot, postal rektor „London School of Economics“, zelo neodvisno in svobodno urejenega izobraževalnega instituta, učil tu 8 let pisal mnenja in spomine in uvod svojega poznejšega socialnega načrta, knjigo „Socialno zavarovanje vseh“. L. 1937 se je umaknil v tišino svoje stare oksfordske univerze.

Profesor Beveridge prav gotovo ni bil nikak revolucionar in Churchill je dobro poznal njegove zasluge, ko mu je ob koncu l. 1940 izročil izvršilec socialnega načrta, o katerem so prvotno mislili, da je izredno nujen uradni dokument, pozneje pa se je izkazalo, da je zasebno delo Sira Williama. Včasih se res zgodi, da pišejo profesorji revolucionarna dela, revolucij samih pa v pravilu ne delajo. Ko so razpravljali o načrtu skoraj do smrti in končno dobili načelno odobrenje državnega zakladnika, je bilo preloženo njegovo uresničenje do miru po vojni Beveridge se na noben način ni odpovedal, razvil je nove načrte in zdelo se je, da je pripravljen postati politični aktivist, kajti ponudena mu kandidatura socialne

stranke ga je povedla v parlament.

Beveridge je učenjak kot Keynes, zelo samovoljen in zelo angleški, ko! tip pa vendar popolnoma drugačen. Keynes se zna kot predstavnik zunanega angleškega gospodarstva za terco bolj prepirati in boriti kot Beveridge, ki stoji v prepirih za gospodarsko korist

V političnih krogih včasih ne zaupajo njegovi inteligenci, zlasti ker je preveč klepetav in izvrsten igralec bridge-a. Njegov obraz priča o skeptiki sociologa, ki je dolgo ostal samec, dokler ni leta 1942 našel polti do zakona. Njegovo življensko delo se giblje v neki praznini: širi deselletja prizadevanja brez vidnih uspehov, široka okrožja bednih stanovanj in razvaline dveh vojn.

(Po Das Reich).

**Kupujte!
Čitajte!
Širite!**

„Goriški List“

Odgovorni urednik: Dr. Mila Komar - Gorica

Oglas

Ljudskošolski učitelj, večš nemškega in italijanskega jezika, išče službo. Ponudbe poslati na občinski urad Borovnica.

RENTGENOLOG

Dr. SMERCHINICH je ponovno prevzel svojo prakso v radiošolskem institutu v ulici Seminario št. 24

Molk St.

DRVARSKA ZGODBA

(Nadaljevanje in konec.)

Vendar so leta kar hitro tekla. Nekega dne se je Jaka ozrl po svojem fantu pa se mu je zazdelo, da je Matija že zares velik. Sedem let je imel za seboj in vsak kamen je poznal v okolici. Morda bi mogel celo povedati, koliko vej ima to ali ono drevo, in vse srne je že preštel. Matija je bil res pravi gozdni škrtar, Jakob se ni mogel premagati, da bi ga ne vzel s seboj. Lepo počasi sta šla po kamenitih potih in se čisto resno pogovarjala o vsem, kar je zanimivega med velikanskimi debli.

Tako je šel čas še hitreje naprej. Nista se zavedala več razlike v starosti. Jakob in Matija sta bila samo drvarja. Z velikanskimi zamahi sta odbijala veje, jali pa zlagala oglenico počasi in previdno, da bo dobro oglje in bo šlo v denar.

Pa se vendar Jakob nekoč spomni preteklosti in mora kar ostrmeti, ko ima predseboj Matijca, velikega in močnega, da bi se ga ustrašil, če bi ne bil njegov sin. Kako hitro so minila ta leta! On se je postaral, ko se je priselil sem gor. Prvikrat je tedaj, da spoznava kako teče življenje z naglim tokom. Vedno usiha in vedno znova pretékajo nove moči. Zdaj more res reči, da je v Matiju nadaljevanje njegovega življenja, saj je Matija tako njemu podoban. Vse njegove lastnosti

ima. Kadar bo torej moral on v dolino v grob, bo šel tja z zavestjo, da v njegovi bajti še živi drvar, prav tak, kakor je bil on nekoč.

Dogodilo se je, ko je bil Matija že velik in samostojen drvar, da je Marijano premagalo življenje in so jo morali odnesti tja dol v dolino k večnemu počitku. Roke je imela sklenjene in po vsej resnobi in bedi svojega življenja se je smehljaj njen obraz, da se je bilo težko ločiti od nje.

»Zdaj boš kmalu sam, moj fant,« je rekel Jakob, ko sta se vrnila s pogreba. »Tudi mene je že nagnilo. Potem se boš moral preskrbeti kakor boš mogel. Tale bajta ti bo nemara pretresna. Med ljudi boš šel in dosegel kaj lepšega.«

Prihodnjo zimo ga je vzel plaz. Ničesar niso našli za njim, le spomin nanj je plaval pod nizkim, črnim stropom. Fantu pa so ljudje rekli Matijec.

Pa Matijec ni šel med ljudi. Postal je pravi drvar, kakor njegov oče takrat, ko se je bil priselil sem gor. Dejal je, da je živel in se spominjal preteklih dni, kako naglo so izginili in se ne bodo nikoli več vrnili. Med tisoči in milijoni iskric, ki so švigale od ognja, je našel nekaj posebnega, nekako ugodje, v katerem je njegovo življenje doseglo svoj cilj.

Potem je postal nemiren. Samota in tišina ga je navdala z drznostjo, da ni miroval. V nevarnih pečinah je bila njegova sreča in hoja čez meni je bila kakor sprehod po rajskem vrtu. Včasih se

je s kamenitega vrha vzrl v nižino in pobožal s pogledom svojo bajtico, ki je tako ponižno ždela doli v hosti. Zdelo se mu je, da bi jo vzel v roko in pritisnil na srce, ta svoj zaklad, spomin na prelepe preteklost.

Potem se mu je vendar stožilo po družini. Moral je iti v dolino med ljudi in se pomešal mednje. Nekeč je zadnjikrat prestopil prag svojega doma, o katerem je mislil, da ga zapustiti ne more.

Zdaj pa stoji tam gori samo še očrneli ogel in bršljan se vzpenja po njem, nekoč pa bo padel še ta, da bo izginil zadnji spomin na drvarja, ki sta svoje življenje prekalila v gorah, v samoti kjer ni bilo nikogar, ki bi jih mogel vznemiriti.